

עלון שבועי מבית "בני אמונים" וכל מאמיניהם

293

פרשת עקב

תשע"ט

פניני אמן ותפילה בפרשה

מאוצרות אמונים

מראה האדם את שמחתו הגדולה בלימוד התורה ובקיום מצוותיה. אנשי אותו דור, על אף שלמדו תורה וקיימו מצוות, עשו זאת בחוסר חשק, כמשה כבד וכעול, ועל כך נענשו. נמצא שעונשם לא היה על עצם ביטול הברכה, אלא על מה שביטאו בכך - שהתורה היא עליהם כעול וכמשא.

תפארת יונתני'

התפילה מזכירה את מצוות הלב

"לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלַעֲבֹדוֹ כָּל לְבָבְךָ וְכָל נַפְשְׁךָ" (ד' יא)

"איזו היא עבודה שהיא בלב? הוי אומר: זו תפלה" (תענית ב' א).

ביאר רבי יוסף שאול נתנזון מלובו:

התפילה נקראת 'עבודה שבלב', לפי שבאמצעותה זוכר האדם לקיים את המצוות התלויות בלב. כאותן שש מצוות תמידיות שמנה בעל 'ספר החינוך' (בהקדמתו) שביניהן: אמונת ה', ייחודו, אהבתו ויראתו. ולפי שמצווה התלויה בלב, אם לא יתלווה אליה דבר מעשי היא עלולה להישכח, כדברי הרמב"ם (מ"ג ב' לא): "הדעות, אם לא יהיו להם מעשים שיעמידום... לא יארו", לכך נקראת התפילה 'עבודה שבלב', כלומר: מעשה שעל ידו אנו נזכרים לקיים את המצוות התלויות בלב.

בכך ניתן לפרש את דברי הגמרא (ברכות לב ב') ש'חסידים הראשונים' היו שוהים שעה אחת לפני התפילה ושעה נוספת לאחריה, 'כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים', היינו ששהיינו קודם התפילה ולאחריה נועדה כדי להתבונן באותן מצוות שקיומן תלוי בלב, האם הם מקיימים אותן כראוי.

דברי שאול מהדורא קמא

ניתן להסמיק לדברים את דברי רבנו בחיי (שמות י"א): "ומפני שהאמונה יסוד כל התורה כולה, תקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה בתפילה ובברכות לענות אמן, שהוא נגזר מלשון אמונה". היינו שלפי שהאמונה היא מצווה תמידית המתקיימת במחשבה, לכך הסמיכו לה חכמים מעשה - עניית 'אמן' על כל ברכה, שבכך יזכרו אנשים לקיימה.

'השמרו לכם פן יפתה...' בלחש

"הִשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (ד' טו)

העיד רבי אפרים מנלה מראשי ישיבת חידושי הרי"מ:

"בנעוריי זכיתי להתפלל בצוותא חדה עם הגאון מקו"ק גלוב רבי אריה צבי פרומר זצ"ל. נהא היה הגאון לקרוא את שמע בקול רם ובהתלהבות עצומה. אולם כשהיה מגיע לפסוק 'השמרו לכם...', היה נמנע את קולו וקורא אותו ואת הפסוק שלאחריו בשקט, כפי שנוהגים אנו בקריאת התורה בהגיענו לפסוקי התוכחה."

פרדס יוסף חודש'

הקדוש ברוך הוא כביכול מבקש ומפציר בו שיבחר בטוב וכך ינחל טובה וברכה. ולכן רמז הכתוב שלפנינו: "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מִעֵמֶךָ" - על כך כביכול ה' מתפלל ומבקש מאיתנו, 'כִּי אִם לִירָאָה' - שנבחר בטוב. רש"י א"ב ברכות ז' א; צ"ח"י שם

מקורות בפרשה
על גודל מעלת
עניית אמן

מבאר אמונים

הקדוש ברוך הוא חפץ באמן

"וְאֶכְלֶתָ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכָתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ" (ד' ח)

"צריך אדם להיזהר בתפילה ובברכות שיענה אחריהם אמן, שהיא מלה נגזרת מלשון אמונה. וכל מי שעמדו אבותיו על הר סיני וקבלו התורה הנקראת אמונה והוא מזרעו של אברהם אבינו שהוא ראש האמונה דכתיב בו (בראשית טו ו'): 'והאמן בה', חייב הוא לכוון לבו ומחשבתו בעניית אמן... שהרי העבד השומע שמברכין את רבו חייב הוא מדרך השכל שיענה אמן. וכל שכן מי שמברך את האלקים אשר בידו נפש כל חי, שיתחייב השומע לענות אמן אחר מי שמברך אותו. וכל שכן שהוא יתברך קובע לו מצוה בדבר זה ומצוה אותו שיברכנו. והוא מצוה עשה שבתורה, שנאמר (דברים ח י'): 'וברכת את ה' אלקיך...' וכשם שהוא ית' חפץ בברכה, הוא הדין בעניית אמן שהוא לשון קיום הברכה. וכבר אמרו ז"ל בברכות בסוף 'אלו דברים' (דף כג ב) רבי יוסי אומר: 'גדול העונה אמן יותר מן המברך'."

כ"ד הקמח' ערך אמונה

ברכות התורה בשמחה

"וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי... וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצָּכֶם" (ד' יג-יד)

דרש רבנו יונתני אייבשיץ:

כלל אמרו חכמים (ב"ר מב ג) שכל מקום שנאמר 'והיה' הוא לשון שמחה. אף כאן בא הכתוב ללמדנו, שרק אם: "וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ" - תקיימו את המצוות בשמחה, תזכו ל: "וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצָּכֶם..."

בכך נוכל להבין את דברי חכמים (מדרים פ"א א) שחורבן הארץ בימי בית ראשון נגרם משום: "שלא ברכו בתורה תחילה". רבים תמהו: וכי על אי אמירת ברכה מגיע עונש כה נורא? אולם לפי האמור נוכל לפרש, שבאמירת ברכה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו",

זכות קריאת שמע מגינה במלחמה

"זָכַר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרַיִם... אֲשֶׁר הוֹצֵאָה ה' אֱלֹהֶיךָ פֶּן יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְכָל הָעַמִּים" (י"ז יט)

פירש רבי חיים מצ'רנוביץ:

את הפסוק (דברים כ ג): "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אִתָּם קְרָבִים הָיוּ לְמִלְחָמָה עַל אִיבֵיהֶם", דרשו חכמים (סוטה מב א): "אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית - אי אתם נמסרים בידם."

ויש לומר כי לכך רמז אף הפסוק שלפנינו: "זָכַר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרַיִם", שאף שלא היו בידים לא תורה ולא מצוות, "אֲשֶׁר הוֹצֵאָה" - רק בזכות הזכרת שם ה' אֱלֹהֶיךָ בקריאת "שמע ישראל" ה' אלקינו, כך בכל המלחמות שיבואו עליהם, אף כי ירבו חטאיהם, "פֶּן יַעֲשֶׂה... לְכָל הָעַמִּים", בזכות ה' אֱלֹהֶיךָ - קריאת שמע.

באר מים חיים דברים

ה' הורה למשה להתפלל

"וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי לֵאמֹר רְאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קִשָּׁה עֹרֵף הוּא; הֲרֹף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם" (ט יג-יד)

בדרך כלל 'לאמר' משמעותו ציווי לומר לאחרים; למי היה צריך כאן משה להעביר את דברי ה'?

פירש רבי צבי יצחק אברמוביץ רבה של חצור הגלילית: בגמרא (ברכות לב א) מבואר שמכך שאמר לו הקדוש ברוך הוא "הֲרֹף מִמֶּנִּי" הבין משה כי 'שועתם של ישראל תלויה בו, ומתוך כך התחזק להתפלל עליהם. לדברי הגמרא ניתן לפרש את כוונת הפסוק כך: "וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי - לֵאמֹר", שאמירתו אליי: "הֲרֹף מִמֶּנִּי", נועדה כדי לגרום לי 'לאמר' לפניו את תפילתי.

ש"עם הצבי

הקדוש ברוך הוא 'מתפלל' שנבחר בטוב

"וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מִעֵמֶךָ כִּי אִם לִירָאָה" (י"ב)

במסכת ברכות (א ו) דרשו חכמים: "מנין שהקדוש ברוך הוא מתפלל? שנאמר (ישעיה נ ז): 'וְהִבֵּיאוּתִים אֶל הַר קֹדֶשׁ וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תַּפְלָתִי'; 'תפלתם' - לא נאמר, אלא: 'תפלת', מכאן שהקדוש ברוך הוא מתפלל."

תמהו המפרשים: הלא מהות התפילה היא בקשת המתפלל שרצונו יתמלא, ובקשה זו שייכת רק לאדם שתלוי בחסדי הבורא, ולא בקדוש ברוך הוא שהכול שלו?

כך באר זאת הרשב"א (כהסברת הצ"ח בדבריו):

האדם התייחד מיתר הנבראים בכך שניתן בידו הכוח לבחור בין טוב לרע. מתוך רצונו להיטיב עם ברייתו,

אני
לדודי
ודודי
לי

"התחלת התשובה יכולה להיות דווקא בפעולות הטובות שאנו עושים - בכך שנקפיד לעשותן כהוגן. דבר זה אפשרי בשימת לב מעטה, ובפרט בדברים שאדם דש בעקביו ומזלזל בהם, אף שהם חמורים מאוד; לדוגמה, בעניית אמן; הרי כמה הלכות נשנו בזה, והכל יודעים עד כמה החמירו חכמים - באופן מבהיל - באמן חטופה ובאמן יתוסה, ואפשר לדון מזה חומר מניעת עניית אמן..."

משנת רבי אהרן מאמרים ח"ב עמ' פ

ברכות השחר: בקול בכוונה בחברותא.

ה'שכמת בית המדרש' (ג)

הכנת הלב לתפילה

חלק ממעלת השכמת בית המדרש, היא בכך שבאמצעותה ניתן להתכונן כראוי לתפילה. כפי שהתבאר במאמרים קודמים, התפילה היא מהדברים העומדים ברומם של עולם, ואינה דומה לתפילה לחברתה כלל. כדברי הארי"ה הקדוש, שמיום בריאת העולם ועד עתה "אינו דומה תפילת יום זה לתפילת יום שלפניו... ואפילו תפילות שבכל יום ויום יש הפרש גדול בהם... שאין לך תפילה מיום שנברא העולם ועד לעתיד לבוא שתהא דומה לחברתה כלל ועיקר" (פרי עץ חיים' שער התפילה פ"ז).

הסיבה המרכזית שבגינה נעשית התפילה על ידינו כדבר שבשגרה, היא מכוס שאיננו מוכוונים אליה בהתאם לדרגתה. וכפי שאמרנו חכמינו זיכרונם לברכה (שמו"ר כ"ד): "צריך אדם לטהר לבו קודם שיתפלל".

כדי שהתפילה תיאמר מתוך הכנה ראויה, תינקו חכמי המשנה (ברכות לב ב): "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש". והוסיפו: "חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוננו את לבם למקום".

וכן פסק השולחן ערוך (אורח צח א): "ישעה שעה אחת קודם שיקום להתפלל, כדי שיכין לבו למקום, וב'משנה ברורה' שם הוסיף, כי הלכה זו נאמרה לחסידים, אך גם לכלל בני האדם נדרשת לכל הפחות שהייה מועטת (מ"ב שם).

אופן ההכנה לתפילה

נחלקו הראשונים (ברכות שם) בסיבת הצורך בשחייה קודם התפילה (דבריהם הובאו ברבנו יונה ברכות כא א מדה"ד):

הריטב"א ועוד מהראשונים פירשו שמטרת השהייה קודם התפילה היא כדי שבאמצעותה יפנה האדם את מוחו מהמחשבות הטורדות אותו, וכך יוכל לכוון כראוי בתפילה. אולם רבנו יונה (ברכות כא מדה"ד) ועוד ראשונים פירשו, שההכנה נועדה כדי להכין את הלב, כלומר: לבטל מעליו את תענוגות העולם הזה והנאותיו, וביאר שכשיטהרו את הלב מהמבלי העולם הזה, אזי יתמלא הוא ממילא ברוממות ה', ומתוך כך תהיה התפילה רצויה ומקובלת לפני המקום.

וכן פסק השולחן ערוך (אורח צח א): "המתפלל צריך שיכין בלבבו... ויחשוב כי אילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חוקר כל המחשבות. וכן היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה... וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש".

על דברי השולחן ערוך הוסיף הרמ"א: "ויחשוב קודם התפילה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגיו האדם מלבבו".

השל"ה הקדוש (תמיד, נר מצווה סד) הסמיך לכך בשם אביו בעל "עמק ברכה" את דברי הגאון (ברכות ב): "אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך ויתפלל", שלפני התפילה צריך האדם לשים אל ליבו את נמיכות ערכו כלפי גדלות האדון ה' צבקות, ורק אחר כך יוכל לגשת להתפלל. וכיצד יעשה זאת? "אמר בלבו: מה אני, דל ונבזה, כלי מלא בושה וכלימה, בא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, הלא בני מעלה יראו ויבהלו מפניו, וסביביו נשערה מאד, אך אני קרץ וחומר, לא בינת אדם לי, נבזה בחי, ונמאס במותי, אם לא מרוב חסדיו שהוא מתנהג עם בריותיו..."

הבא ליטהר מסייעין אותו

בסידור 'בית יעקב' ליעב"ץ (בפתח תפילת שחרית) פירט את סדר ההכנה לתפילה:

"ישב במקומו וימתין מעט עד שתתחולל ותתיישב שעתו עליו. שלא יתפלל בבהלה, אלא ישים אל לבו תחילה לדעת לפני מי הוא עומד, ולכוון לבו למה שמוציא בשפתיו, ולהשגיח היטב בדיבור פיו ולשונו שיהיה מסודר בנחת כהונו וכראוי, ושיהא ממעמקי הלב... ויחשוב ברוממות האל-האדון שאליו התפילה והבקשה, ויעבדנו מאהבה ומיראה פנימית ובשמחת לבב... ויפנה מחשבתו מעסקי עולם עובר, כל מה שיוכל".

ואמנם, עבודה זו קשה היא עד מאוד, אך כבר הסמיך לכן רבנו הב"ח (על הטור א"ח צח) את הפסוק (תהלים י ז): "תכין לבם תקשיב אזנה", שכדי שהתפילה תישמע היא צריכה הכנה. וביאר כי לא לחינם לשון הפסוק היא: "תכין לבם", ללמדנו כי חסד גדול עשה עימנו ה' יתברך, שאף על פי שהכוונה בתפילה היא דבר קשה עד מאוד, מובטחים אנו כי מי שבא ליטהר ומשתדל מצידו לשהות קודם התפילה כדי להתכונן לה כראוי, אזי משמים "מסייעין אותו", והקדוש ברוך הוא עוזר לו ומכין את ליבו שיחלל בכוונה.

תפילה לאחר הכנה - כוחה מתעצם

יש לדעת כי תפילה הנאמרת לאחר הכנה ראויה, כוחה גדול עשרת מונים. הן מצד עצם אמירתה במתנינות, וכפי שכתב רבי שמואל אבוהב בספר הזיכרונות (הל' תפילה פ"א), "כי דבר ידוע הוא שהבא שלא בעיתו לתפילה הוא נבזה ונחזף להתפלל עם הציבור ומרוב מרורה אי אפשר לו לכון כראוי ולא לחתוך האותיות כמשפט".

בנוסף לכך דרש המגיד מטשרנוביל את הפסוק (ישעיה סה כד): "טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע" - אם יתכוונו "טרם יקראו", אזי "ואני אענה", אך אם יבואו לתפילה "עוד הם מדברים" - בלא הכנה, אזי רק "ואני אשמע" (צידו החיים' לר"ח ליברמן אות קסא).

עוד מצינו שחכמינו דימו את התפילה לחרב ולקשת (ראה אונקלוס בראשית מח כב). וביאר האדמו"ר השר שלום מבעלזא כי כפי שבשימוש בחרב וקשת, הירייה והמכה עצמן לוקחות רגע כמימריה, ועיקר המאמץ מוקדש בהכנתן ובהשחתות שיפעלו כיאות, שכן ללא הכנה, לא יפעלו הן. וביאר, כך בתפילה, את עיקר המשאבים יש להשקיע בהכנה המוקדמת, שרק כך תוכל היא לפעול כיאות (ציצוי התורה ויחי').

והרי הדברים מבוארים בדברי ספר הכוזרי ג) ה כי בעבור החסיד, שלוש תפילות היום הן השעות המרכזיות של היום, וכל עבודת היום כולו היא כהכנה להן. וביאר, כי החסיד יודע שהתפילה לנפש היא כמזון לגוף, וכי הנפש ניוונה מתפילה לתפילה: מתפילת השחרית לתפילת המנחה, ומתפילת המנחה לתפילת הערב וכו'. לכן לעולם לא יתפלל כעניין של מה בכך, וכן לא יגהא את מילות התפילה כדקלום, אלא יכין תחילה את גופו ונפשו כדי שיוכל לבטא כל מילה עם הכוונה הנצרכת לה, וכן ליבו ולשונו ישוו זה עם זה, ותפילתו תיאמר כראוי.

גרבי הצמר שנתרו ללא דורש

ליל יום שלישי, ד' בניסן תרע"ד. השמועה הקשה פשטה לה כאש בשדה קוצים והותירה את הקהילה הספרדית בירושלים המומה וכאובה. רבי עזרא בן רבי יצחק עבאדי דהב, תלמיד חכם מופלג, מחכמי ארם צובה אשר קבע את מושבו בירושלים, נפטר לבית עולמו בקיצור ימים ושנים. הוא נקטף בדמי ימיו לאחר שנות יסורים קשים ומרים, כגון עשרים ושבע בלבד, כשהוא מותיר אחריו את אלמנתו הצדקנית, מרת מסעודה בת המקובל האלוף, רבי יהודה פתייה זע"א, ויתומה קטנה. זמן מה לאחר טטירתו נולדה לו בת נוספת, ושמה בישראל נקרא ויקטוריה.

עד לעלות אביה הגדול ארצה בשנת תרצ"ד, שאז עברו האם וביתה להתגורר בביתו, לשמשו ולהתבטחם מקדושתו, סבלו האלמנה הצעירה ויתומותיה מבדידות ומחסור תמידי. הבת הגדולה אסתר, אף נפטרה בילדותה מרעב, לא עליו.

ביום מן הימים פנתה ויקטוריה בת השלוש וחצי לאימה ושאלה בתמימות: "אמא, מדוע לן חברותי מגיעות לגן כשכריך משביע ופרי טעים בתיקן, ואילו אני נאלצת לא פעם להגיע לגן בידיים ריקות, ולעיתים רבות אפילו פרי או ירק איני מביאה בתיקני?".

שאלתה התמימה של ביתה מילאה את עיניה של האם בדמעות. תחושת האלמנות והבדידות הציפה אותה כמלוא עוזה, ובמשך דקות ארוכות לא עלה בידיה לתת לביתה מענה הולם. לבסוף אמרה בשפתיים רוטטות ובגרונ נשנק:

"לכל חברותיך, ויקטוריה, יש אבא. כשהן רוצות משהו הן יכולות לפנות אליו, והוא משתדל למלא ולדאוג למחסורן. אך את ביתי, הלא יתומה את. אביך הצדיק נפטר עוד בטרם נולדת, ולמי תפני...?"

"ברם, ויקטוריה יקירתי", ליטפה האם את ראשה של הילדה, "הלא יודעת את כי הקדוש ברוך הוא אבי יתומים. לך יש אבא גדול במרומים, ויכולתך לבקש ממנו כל שתחפצי, כריך משביע, ואפילו תפוח..."

האם הצעירה הליטה פניה בידיה ופרצה בבכי חרישי, אך הילדה הקטנה קיבלה את עצתה של אימה בתמימות מושלמת; היא יצאה אל מחוץ לבית, הרמה עיניה למרומים ואמרה בלב נשבר: "אבא שלי, אבא שבשמים, לכל הילדות בגן שלי יש אבא, ורק לי אין, אבל אמא אמרה שאתה אבא שלי. אתה האבא הגדול והחזק ביותר, ואני בטוחה שאתה אוהב אותי עד מאוד. אנא, שמע לביתך הקטנה שמתחננת אליך, ושלח פרנסה משמיים לאימי היקרה, כדי שתוכל לשלוח עימי לגן כריך, ואולי גם תפוח, אנא אבא!"

ויקטוריה סיימה את תפילתה הקצרה ודילגה בקלילות ובעליצות אל הבית פנימה; "אמא", היא קראה לעבר אימה שהתמוגגה בדמעותיה, "ביקשתי מאבא שלנו שישלח לך

פרנסה, אני בטוחה שהוא הקשיב לך. מחר בוודאי תוכלי לשלוח עימי לגן כריך ותפוח".

תמימותה של הילדה עודדה במעט את האם. היא מחתה את דמעותיה וצירפה לתפילתה של ביתה תפילה אישית משלה, שימלא ה' את מחסורה וישלח להם פרנסה ברווח. ואכן, אבי יתומים ודיין אלמנות האזין לתפילתן ומילא את משאלות ליבן לטובה; כמחצית השעה לאחר מכן נשמעו נקישות עזות על דלת ביתן. גדולה של גרבי צמר קרועים אשר לחור המנעול ולמול עיניה נגלו כמה חיילים טורקים גברתנים. לא נותרו בידיה אפשרויות רבות, והיא נאלצה בלב כבד לפתוח את הדלת.

הרעים אחד מהחיילים בקול גס, "שמענו עלייך שאת תופרת מומחית. החורף כבד, והמלחמה נטושה במלוא עוזה. בידינו כמות גדולה של גרבי צמר קרועים אשר נצרכים בדחופות לחיילי הצבא הטורקי המהולל המחפרים את נפשם בשדה הקרב. תקני אותם בעבורנו, ואנו נשלם את שכרך מראש".

החיילים הניחו על הרצפה שק גדול מלא בגרביים, שלשלו לידי האם ההמומה שני מטבעות זהב כבדים והמשיכו מבלי לצפות לתגובה: "בעוד כמה ימים אנו חוזרים לכאן ואנו רוצים לקבל את כל הגרביים מתוקנים!"

בריות רבות לא נותרו בידיה. היא התיישרה והחלה במלאכה ועד מהרה סיימה. הסכום שאותו קיבלה היה גבוה עשרת מונים ממה שמקובל היה לשלם על עבודה שכזו. אלא שהגרביים נותרו ללא דורש עד כנס היום הזה. כמה ימים לאחר מכן נעם הגנרל אלנבי בשערי ירושלים, והחיילים הטורקים גורשו ממנה ללא שוב. ממטבעות הזהב שהותירו אחריהם התפרנסו האם וביתה במשך תקופה ארוכה. תפילתה התמימה של הילדה נענתה, בקעה ריקיעים והתקבלה ברחמים, והיא זכתה בתקופה שלאחר מכן להביא איתה לגן כריך וגם תפוח.